

АЗИ ІСТОРІЇ

Наталка ПОКЛАД за матеріалами Вікіпедії

Згідно зі свідченнями, що зафіксовані в літописах, уже в X-му столітті північну та північно-західну територію стародавнього Київського князівства вкривала густа мережа міст, феодальних замків і поселень. Залюдненими були здебільшого береги річок: Прип'яті, Тетерева, Ірпеня та Ужа. В літописах згадуються назви поселень, зокрема Овруч, Рильськ, Семоч та інші. Серед цієї когорти історичних населених пунктів вагоме місце посідав і Чорнобиль

ЧОРНОБИЛЬ У ЧАСИ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Перша згадка про це місто датується 1193 роком – в Іпатіївському літописі вказується, що Ростислав полював біля міста Чорнобиля: "Князь Вишгородський і Туровський Ростислав – син Великого князя Київського Рюрика – їхав із уловом від Чорнобиля до Торційського". Окрім того, у Лаврентіївському літописі описується історичний похід князів у 1127-му році через місто Стрежів, яке було найпівденнішим містом Полоцького князівства й захищало волоцькі землі від древнього Києва. Це підтверджує й історик Лаврентій Похилевич у своїй праці "Сказания о населенных местностях Киевской губернии" (видана в 1864 році).

Існують твердження про те, що ще в кінці XIX-го століття на місці Стрежева можна було побачити земляні укріплення, вали, рови та кургани часів Київської Русі. В одному з курганів, що називається Татарським, знайдено зброю, а також скарб: ювелірні бронзові й срібні прикраси XII-XIII ст. У зв'язку з цим, деякі дослідники історії міста Чорнобиля прийшли до висновку, що згадка в Іпатіївському літописі про Чорнобиль – це не що інше, як згадка про перейменоване місто Стрежів.

Існують ще й інші гіпотези виникнення Чорнобиля. Назва цього міста може походити від слова "чорнобильник" – так у давнину в народі називали подлин.

ЧУЖИНЕЦЬКІ НАВАЛИ

Давня історія міста Чорнобиль містить події, пов'язані з монголо-татарською навалою, литовським, а також польським пануванням.

Так у XIII столітті в районі впадіння річки Прип'ять у Дніпро відбулася битва об'єднаного литовсько-українського війська з татарами. Військо татар, кероване Кайданом, воєводою Батия, було вщент розгромлене, а сам Кайдан ледве врятувався. Як стверджують історики, це була перша перемога Русі над монголо-татарами.

У 1569 році, після підписання Люблінської унії між Литвою та Польщею, Чорнобиль починає належати Польщі. Владу над містом отримує велика й сильна династія шляхтичів Санегів.

Визвольна війна українського народу 1648-1654 років не обминула і Чорнобильської землі. Внаслідок військових дій край багато разів переходив із рук у руки. У Чорнобилі побував Київський полк

повстанської армії Богдана Хмельницького під командуванням Ждановича.

СТАРОВІРИ В ІСТОРІЇ ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО КРАЮ

У XVIII столітті на цих територіях знайшла притулок община старовірів. У непролазних хащах лісів старовіри утворили скити, в яких мали змогу безперешкодно по-старому молитися своїм богам. Навіть і зараз у центральній частині Зони відчуження можна натрапити на залишки стародавнього поселення старовірів. Воно зветься "Городище" і є територією, що обнесена двома земляними валами, які добре ідентифікуються. За папних часів історико-культурні дослідження цього поселення не проводилися.

Крім того, старовіри мешкали і в самому Чорнобилі. Так у книзі "Репортажі із Чорнобиля" (автори А. В. Іллен та А. Е. Пральніков) розповідається, що в другій половині XVII століття в Чорнобилі оселилися старовіри. Пізніше їхня секта стала називатися "чорнобильською". Голова секти Іларіон Петров мав чудернацьке прізвище "Коров'ячі Ножки" та відзначався надзвичайним фанатизмом. Секта проповідувала швидке повернення антихриста й настання кінця світу. Цікаво, що чорнобильські сектанти пізніше переселилися до Австрії (наприкінці XVIII століття). Вони були запрошені особисто імператором Йосифом II, який навіть звільнив їх від податків на наступні 20 років після переселення.

Старовіри, що залишилися в Чорнобилі, згодом заснували декілька поселень у Чорнобильському та Іванківському районах. Замонія, Красилівка, Бички – це ті населені пункти, в яких старовіри мешкали до 1986 року.

ПРАВОСЛАВ'Я ТА ІУДЕЙСТВО

У 1775 році в Чорнобилі були засновані поселення розкольників – вихідців зі Стародуб'я. Розкольники мали свою церкву в ім'я святого Филипа – митрополита Московського, при якій існував чоловічий монастир.

Коли на Правобережній Україні спалахнуло полум'я гайдамацького руху, Чорнобиль двічі – у 1747-му та 1751 роках – захоплювали повстанські загони, які, звісно, по-своєму розправилися тоді з польською шляхтою. В одиалту за це каральний загін, очолюваний паном Мацкевичем, вогнем і мечем пройшовся майже по всій місцевості над річками Тетерів і Прип'ять, і крові пролилося багато...
Через низьку продуктивність (родю-

чість) земель мешканці Чорнобиля займалися переважно рибальством – особливу роль у їхньому житті відігравала річка Прип'ять, яка практично годувала поліщуків, – а крім того, заготовляли деревину, торф та збирали в лісах гриби і ягоди, що родили досить щедро. Серед найпоширеніших допоміжних занять поліщуків були мисливство та бортництво (бджолярство). Розвивалися й народні промисли й ремесла – гончарство, ткацтво, металургія та обробка дерева, заліза, шкіри, каменю, плетіння, лісові промисли, сукновальний промисел, гутництво та інші.

Великі випробування випали на долю самого Чорнобиля та його краю – тут, як і всюди на українських землях, переслідувалися мовна культура, традиції, здійснювалось окатоличення населення, особливо під час тривалого панування польської шляхти. Відомо також, що в самому Чорнобилі в 1600 році було засновано римсько-католицький костел, а з часом при ньому був створений домініканський монастир.

У 1749 році Радомишльська консисторія в місті Чорнобилі розпочала будувати першу православну Іллінську дерев'яну церкву. Завершили будівництво лише через 30 років. У 1873-му дерев'яна церква згоріла, і на її місці було збудовано кам'яну церкву. Ця святиня існує й сьогодні, і в ній проводяться богослужіння.

Однією з унікальних стародавніх споруд на території Зони відчуження була дерев'яна Воскресенська церква в селищі Товстий Ліс, збудована в 1760 році. Вона розташовувалася у центральній частині села. Церква була дерев'яною, тризрубною, з добудованою із заходу дзвіницею. Мала три куполи, центральний – із вікнами для світла, інші куполи були глухими. В церкві збереглися розписи XIX-го століття. В 1897 році до бабинця було прибудовано квадратну (у плані) двоярусну дзвіницю.

Церкву збудували у стилі українського барокко. Після аварії на ЧАЕС та евакуації населення вона була розграбована мародерами. 24 квітня 1996 року, майже через 10 років після аварії, Воскресенська церква згоріла під час пожежі. На превеликий жаль, цей унікальний пам'ятник архітектури втрачено назавжди.

Згадки про Чорнобиль існують навіть в історії Франції. Так у період якобінської диктатури уродженка Чорнобиля, 26-річна полька Розалія Любомирська-Ходкевич, 30 червня 1794 року була гільйотинована в Парижі – її звинуватили у зв'язках з Марією-Антуанеттою та іншими членами королівської сім'ї.

Попри те, що середина XVIII ст. в історії Чорнобиля була перейнята полум'ям народних повстань, саме цей період відзначається культурним та економічним поступом міста.

У XIX ст. покладено початок розвитку підприємств, появи шкіл та медичних установ. У 1855 році відкрилася перша парафіяльна школа. Вчителем у ній був дякон. Віп навчав дітей у власному домі, бо шкільних приміщень не було. В цей час у Чорнобилі мешкало майже 4 тисячі євреїв, більше двох тисяч православних, 600 розкольників та майже 100

римокатоликів і було п'ять синагог, три православні церкви та костел. А в 1880 році у Чорнобилі відкрилася перша двокласна школа на 60 учнів. До речі, цю школу утримували батьки учнів.

На рубежі XIX-XX ст. у Чорнобилі мешкало майже 17 тисяч осіб і було понад 2000 дворів.

Одним з найцікавіших місць Зони відчуження можна вважати залишки давньослов'янського поселення. На даний час місце розташування цього поселення вгадується за наявністю залишків укріплень (земляних валів). Уважається, що це давнє городище належить до мілоградської культури епохи раннього заліза (VII-III століття до нашої ери). Городище було побудоване на острові серед непролазних боліт. Залишки валів, особливо внутрішнього, дуже добре ідентифікуються й сьогодні – навіть через дві з половиною тисячі років.

Іменинники

(25-31 жовтня)

Понеділок, 25 – Кузьма, Мартин, Домна, Домніка.

Вівторок, 26 – Веніамін, Карпо, Микита, Злата, Флорентій.

Середа, 27 – Микола, Назар, Параскева, Гервасій.

Четвер, 28 – Іван, Петро, Юхим, Лук'ян, Сава.

П'ятниця, 29 – Євпраксія, Логвин.

Субота 30 – Андрій, Кузьма, Леонтій, Назар, Дем'ян.

Неділя 31 – Йосип, Юлій, Лука, Марина, Юліан.

Петро

Ім'я "Петро" зустрічається на всіх континентах планети: Петер, П'єро, Петря, П'єр, Педро тощо. В його основі лежить грецьке слово "петрос", що у перекладі українською означає "камінь", "скала".

Зменшувально-ласкаві форми: Петрусь, Петрик, Петруньо.

Це ім'я започаткувало чимало українських прізвищ: Петренко, Петрів, Петрик, Петриченко, Петрусь, Петрусенко, Петрунько, Петровський, Петришин та інші. Воно також народило багато географічних назв, найменувань рослин (петрів батіг, петрів хрест), наукових термінів (петрифікація, петрогенезис, петрогліф, петрографія, петролеум, петрологія, петрофіт, петрургія) тощо.

Микола

27 жовтня – день преподобного Миколи Святопі.

Це таке ж поширене в нас ім'я, як Іван та Катерина. Миклош, Мікулаш, Ніколаус, Кола, Колетт, Ніколь, Ніколов, Клаус – усі ці наймення однаковісінкля за змістом. Походять вони з коренів грецьких слів: "ніке" – перемога та "лаос" – народ. Український Микола має ще ряд пестливих форм, як-от: Миколка, Колюня, Микольцо, Колянчик тощо. І билинного героя Микулу Селяниновича сьогодні теж називали б Миколою.